BİRİNCİ ULUSLARARASI
ANADOLU PARA TARİHİ VE
NUMİSMATİK KONGRESİ
25-28 ŞUBAT 2013

FIRST INTERNATIONAL CONGRESS
OF THE ANATOLIAN MONETARY
HISTORY AND NUMISMATICS
25-28 FEBRUARY 2013

ANTALYA

BİLDİRİLER PROCEEDINGS

OFFPRINT / AYRIBASIM

BİRİNCİ ULUSLARARASI ANADOLU PARA TARİHİ VE NUMİSMATİK KONGRESİ
25-28 ŞUBAT 2013

FIRST INTERNATIONAL CONGRESS OF THE ANATOLIAN MONETARY HISTORY AND NUMISMATICS
25-28 FEBRUARY 2013

ANTALYA

BİLDİRİLER PROCEEDINGS

Editörler / ***Editors***

Kayhan DÖRTLÜK
Oğuz TEKİN
Remziye BOYRAZ SEYHAN

Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü
Suna & İnan Kıraç Research Institute on Mediterranean Civilizations

SUNA – İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

Kongre, Sempozyum, Seminer Dizisi: 4 / Congress, Symposium, Seminar Series: 4

Birinci Uluslararası
Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi - Bildiriler

First International Congress
of the Anatolian Monetary History and Numismatics - Proceedings

Editörler / ***Editors***
Kayhan DÖRTLÜK
Oğuz TEKİN
Remziye BOYRAZ SEYHAN

İngilizce Editörü / ***English Editor***
Mark WILSON

ISBN 978-605-4018-21-5

© Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2014

Bu kitapta yayınlanan bildirilerin yayım hakkı saklıdır. AKMED ve yazarlarının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz, basılamaz, yayınlanamaz.

All rights reserved. No part of this book may be used or reproduced in any manner without written permission from the AKMED and the authors.

Yazışma Adresi / ***Mailing Address***
Barbaros Mah. Kocatepe Sok. No. 25
Kaleiçi 07100 ANTALYA – TÜRKİYE
Tel: 0 (242) 243 42 74 • Fax: 0 (242) 243 80 13
akmed@akmed.org.tr
www.akmed.org.tr

Yapım / ***Production***
Zero Prodüksiyon Ltd.

Baskı / ***Printed by***
Oksijen Basım ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
100. Yıl Mah. Matbaacılar Sit. 2. Cad. No: 202/A Bağcılar - İstanbul
Tel: +90 (212) 325 71 25 Fax: +90 (212) 325 61 99
Sertifika / Certificate No: 29487

Kapak fotoğrafı / ***Cover photo***
A. H. Baldwin & Sons Ltd., London.
The New York sale XXVII, 581.

Vehbi Koç Vakfı

İçindekiler / *Contents*

Sunuş / ***Preface***

Bildiriler (Alfabetik isim sırasına göre) / ***Proceedings*** *(Names in alphabetical order)*

ALTINOLUK Sencan 1
A Miracle Told by Pausanias and a Unique Coin of Hypaipa

AMANDRY Michel 7
Monnayages civiques de Cilicie frappés sous Hadrien

ARSLAN Melih 13
Iuliopolis Nekropolü Kharon Sikkeleri

ASHTON Richard H. J. 25
The Late Classical and Early Hellenistic Bronze Coinage of Kyme in Aiolis: A Sketch

BARBARA Sébastien 49
An Anepigraphic Bronze Close to the Pergamene Issue with Types Athena/Coiled Snake

BODZEK Jarosław 59
Achaemenid Asia Minor: Coins of the Satraps and of the Great King

BULUT Süleyman
ŞENGÜL Mehmet 79
2009-2012 Yılları Andriake Kazı Sikkeleri ve Yerleşim Tarihine Katkıları

BUTCHER Kevin 111
Lycian Drachms and the Monetary System of the Roman Empire

CALLATAŸ François de 117
Revisiting a Numismatic Corpus: The Case of Eupator, Last King of Pontus

CACCAMO CALTABIANO Maria
CARROCCIO Benedetto
PUGLISI Mariangela 139
The Coins and the Relational Network of Kyme: Evidence from the Italian Excavations

CHAMEROY Jérémie 157
Frappes et trouvailles de monnaies civiques sous l'Empire romain : une confrontation

ÇİZMELİ ÖĞÜN Zeynep 171
"*Smintheion Definesi*" ve Alexandria Troas Sikkelerinin Akdeniz Havzasındaki Dolaşımı

DELRIEUX Fabrice 197
Les alexandres municipaux tardifs de Carie (fin IIIe-début IIe siècle av. J.-C.)
Notes sur les ateliers d'Eurômos et Mylasa d'après le trésor de "Démétrios Ier"

DEVECİOĞLU Ülkü 219
Roma İmparatorluğu Dönemi'nde Iuliopolis Sikkeleri

DÖNMEZ-ÖZTÜRK Filiz 231
İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde Bulunan Bir Grup Termessos Sikkesi

EROL-ÖZDİZBAY Aliye	245	Edirne (Hadrianopolis) Kalesi Zindanaltı Kazılarında Bulunan Sikkeler
GÜNEY Hâle	281	Nikomedeia Kent Sikkelerinin Dolaşımı
HEUCHERT Volker	297	A Tooled Coin and a Forgery of the "Koinon of the Thirteen Cities"
HOWGEGO Christopher	307	Questions of Coin Circulation in the Roman Period
KARWIESE Stefan	319	Some New Evidence on Early Electron Coinage
KELEŞ Vedat	333	Parion Sikkelerinin Sirkülasyonu Işığında Parion'un Bölgesel Konumu
KÖKER Hüseyin	345	Roma İmparatorluk Dönemi Komama Sikkeleri
KUCUR Sadi S.	361	Türkiye Selçukluları Sikkelerinde Unvan, Lâkab ve Künyeler
LESCHHORN Wolfgang	369	Die hellenistischen Drachmen der Stadt Side in Pamphylien
MARINESCU Constantin A.	383	Byzantium's Early Coinage in the Name of King Lysimachus: Problems and New Attributions
MARKOU Evangeline	397	Symbols on the Archaic and Classical Cypriot Coinage: Influences, Duration and Diffusion
MEADOWS Andrew	409	Imitative Coinage in First-Century Pamphylia
NOLLÉ Johannes	423	Greek Imperials and Mythical Tales
ÖZBİL Canan	429	Nysa Kazısı Sikke Buluntuları (1992-2012)
ÖZTOPBAŞ Sedat	437	İstanbul Marmaray Yenikapı Kazılarından Toplu Sikke Buluntusu ve I. Anastasius'un Düğün Solidusu
PAKSOY İsmail Günay	443	Osman Gazi'nin Şimdiye Kadar Yayımlanmış Tek Gümüş Sikkesi Üzerine Düşünceler
PAUNOV Evgeni I.	457	The Coinage of the Thracian King Mostis: Recent Finds, Chronology, Distribution and Localisation
PETER Ulrike	481	The Numismatic Web Portal for Ancient Coins of Thrace: http://www.corpus-nummorum.eu
PFEIFFER-TAŞ Şule	489	New Remarks Regarding Ottoman Monetary History in Light of the Akçe-Coins of Murad III.
POLOSA Annalisa	509	Coin Production and Coin Circulation in Elaiussa Sebaste (Cilicia)
SANCAKTAR Hacer	515	Antiokheia (Pisidia) Kazısı Sikkeleri: 2008-2012
SCHACHINGER Ursula	525	The Coin Finds from the Theatre in Ephesus and Some Remarks on Coin Circulation in Ephesus
STROOBANTS Fran	541	The Production of Civic Coins in Third-century Pisidia and Pamphylia: Mapping Regional Trends and Urban Deviations
TEKİN Oğuz	559	More Coins of Agathocles, Son of Lysimachus: A Reattribution

TEOMAN Gültekin 575 Batı Anadolu Beylik Mangırları

TÜRKOĞLU İnci 589 The Civic Coinage of Calchedon

ÜNAL Ceren 607 "Tralles Definesi": Bizans İmparatoru III. Leon (717-741) Dönemine Ait Altın Sikkeler

ÜNAL Erdal 619 Hellenistik Dönem Eumeneia Sikkeleri

VAN ALFEN Peter 631 *Metoikêsis* and Archaic Monetary Coordination: Teos-Abdera and Phokaia-Velia

WEISSER Bernhard 653 Die Fundmünzen aus dem Felsheiligtum Ost in Priene

YAĞIZ Oya 669 Les monnaies de bronze de Lysimachie de la collection des monnaies grecques du Musée Archéologique de Tekirdağ

YALÇIN D. Özlem 685 *Limes Euphraticus*'un Numismatik Değerlendirmesi: Defineler

YOUNIS Mohammad 703 The Seljūqs of Rum and the Ayyubids; Political Relations and Intermarriage, through Coinage

ZAVAGNO Luca 715 Coinage and Economy in Cyprus in the Age of Transition (c. 600-850 A.D.)

KURULLAR / *BOARDS*

Şeref Kurulu / ***Honorary Board***

Suna Kıraç (AKMED Kurucusu / *Founder of AKMED*)
İnan Kıraç (AKMED Kurucusu / *Founder of AKMED*)

Düzenleme Kurulu / ***Organizing Board***

Kayhan Dörtlük
Oğuz Tekin

Bilim Kurulu / ***Academic Board***

Michel Amandry
Kevin Butcher
Edhem Eldem
Christopher Howgego
Lutz Ilisch
Andrew Meadows
Johannes Nollé
Oğuz Tekin
Bernhard Weisser

Koordinasyon Kurulu / ***Coordination Board***

Remziye Boyraz Seyhan
Süleyman Bulut
Aliye Erol-Özdizbay
Tuba Ertekin
Mustafa İncebacak
Tarkan Kahya
Hüseyin Köker
Dinçer Savaş Lenger

SUNUŞ

Taşınır kültür mirasıyla ilgili resmi istatistik rakamları, Türkiye müzelerindeki en geniş koleksiyonların giderek artış gösteren büyük bir farkla sikkelerden oluştuğunu göstermektedir. Oysa, sikkeyi icat etme onurunu da taşıyan bu ayrıcalıklı topraklar üzerinde numismatik bilimi, her birinin adını saygıyla, şükranla andığımız bireysel sınırlı çabaların ötesinde akademik anlamda arzu edilen düzeyde gelişememiş ve kurumsallaşamamıştır. Buna bağlı olarak, müzelerde çoğu kez basit bir tasnif ya da envanter bilgisi ile saklanan bu zenginlikler, tarihe ışık tutma görevlerini yeterince yerine getiremeyerek salt "obje" gibi algılanmanın mahsunluğu ve mahcupluğu içindedirler.

Artık bu bakış açısında son yıllarda olumlu değişimler olmaktadır. Bazı üniversitelerin ilgili bölümlerinde antik numismatik eğitimi verilmekte, araştıran, yazan, meraklı genç bilimciler yetiştirilmektedir.

Suna - İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, görev ve amaçları doğrultusunda eskiçağ bilimlerine yönelik kütüphanesini oluştururken numismatiğe farklı bir öncelik tanımıştır. Temel hedef, yerli-yabancı araştırmacıların ilk tercihleri olabilecek nitelikte bir kütüphane üzerine programlıdır.

Donanımlı numismatların yetişmesine katkı sağlamak bir diğer misyonumuzdur. Düzenlenen Uluslararası Birinci Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi dünyada bu alanın otoritesi olan seçkin bilginler ile gençleri bir araya getirmeye muvaffak olmuş, sunulan birbirinden ilginç ve düzeyli 55 bildiri bizleri numismatik adına yeni ufuklara, yeni dostluklara, yeni umutlara taşımıştır.

2. Anadolu Para Tarihi ve Numismatik Kongresi'nde çok daha kalabalık bir bilim grubuyla birlikte olmak dileğiyle, tek tek tüm katılımcılara, Düzenleme, Bilim, Koordinasyon kurullarının üyelerine bir kez daha teşekkür ediyoruz. Bize bu imkanı sağlayan Kongre Şeref başkanları Suna ve İnan Kıraç'a şükranlarımızı sunuyoruz.

Kayhan Dörtlük

Antalya, 2014

PREFACE

Official statistics regarding portable cultural assets at Turkish museums indicate that the largest collections are of coins, and that they are constantly growing, thus increasing the gap with the other materials. However, the science of numismatics has not developed enough academically nor is it institutionalised, beyond individual efforts each one of which is remembered with deference and gratitude. This is unfortunate, especially in the land that has the honour of being the place where coinage was invented. Accordingly, this wealth is usually kept at the museums with simple classification or inventory information, diffident and languishing with limited perception as mere "objects" instead of casting stronger light on numismatic history.

Nevertheless, recent years have witnessed positive changes regarding this perspective. Some universities now provide numismatic training in related departments, thereby raising up an inquisitive generation of young scholars that is investigating and writing on the subject.

In the course of building a library on antiquity in conformity with the scope of its foundation, the Suna & İnan Kıraç Research Institute on Mediterranean Civilizations has given special priority to numismatics. The main goal is to create a collection that will be preferred as the first choice by both local and foreign scholars.

Contributing to the training of well-equipped numismatists is another one of our missions. The First International Congress on Anatolian Monetary History and Numismatics that AKMED organised succeeded in bringing together select leading scholars in the field as well as young numismatists. A total of 55 papers of high academic level and interest were presented that conveyed new horizons, fostered new friendships, and created new hopes on behalf of numismatics.

We would like to express our gratitude once again to all the delegates as well as the members of the Organizing, Academic and Coordinating Boards with the wish that at the Second International Congress on Anatolian Monetary History and Numismatics an even larger group of academics can gather. Additional thanks are certainly due to Suna and İnan Kıraç for providing us with this opportunity.

Kayhan Dörtlük

Antalya, 2014

Antiokheia (Pisidia) Kazısı Sikkeleri: 2008-2012[1]

Hacer SANCAKTAR*

Antiokheia, Isparta ili Yalvaç ilçesinin yaklaşık olarak 1 km. kuzeydoğusunda, Sultan Dağları'nın güney yamaçları boyunca uzanan verimli arazide kurulmuş bir kenttir[2]. Doğu-batı ve kuzey-güney doğrultulu ana yolların kesiştiği stratejik bir konumda olması nedeniyle, tarih boyunca çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış olan kent, bölgede önemli bir konuma sahiptir (Har. 1). Kentte ilk bilimsel arkeolojik kazılar; 1923 yılında W. M. Ramsay ve F. W. Kelsey, 1924 yılında ise D. M. Robinson başkanlığında yürütülmüştür. Amerikan kazılarından sonra 1980 ve 2002 yılları arasında Yalvaç Müzesi Müdürü olarak görev yapan Dr. M. Taşlıalan ve yerine gelen müze müdürleri başkanlığında Antiokheia'da dönem dönem kazı ve temizlik çalışmaları yapılmıştır[3]. 2008 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. M. Özhanlı başkanlığında yeniden başlatılan bilimsel arkeolojik kazılar, halen kesintisiz olarak devam etmektedir. Bu makalede 2008-2012 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında ele geçen sikkeler değerlendirilecektir[4].

2008 ve 2012 yılları arasında kentte kazı ve temizlik çalışması yapılan alanlar: Decumanus Maximus, Cardo Maximus, Tiberius Alanı, St. Paul Kilisesi, Bouleuterion, Nymphaion, Kuzey Kilise, Hamam ve Tiyatro'dur (Plan 1). Söz konusu alanlarda gerçekleştirilen kazılarda toplam 707 adet sikke ele geçmiştir. Tanımlanabilen sikke sayısı 566'dır. 141 adet sikke kondisyonlarının düşük olmasından dolayı tanımlanamamıştır. Büyük çoğunluğu Geç Roma ve Bizans dönemine tarihlenen sikkeler en çok Cardo Maximus'ta ele geçmiştir (Tab. 1).

---

* Hacer Sancaktar, Arkeolog (MA), Şafak Mah. 4253 Sok. Emin Apt. No: 4 D: 8, Kepez - Antalya.
E-posta: hacersancaktar@yahoo.com

1 Antiokheia sikkelerini çalışma fırsatını veren Kazı Başkanı Sayın Prof. Dr. M. Özhanlı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

2 Mitchell – Waelkens 1998, 1.

3 Özhanlı 2009-7, 70.

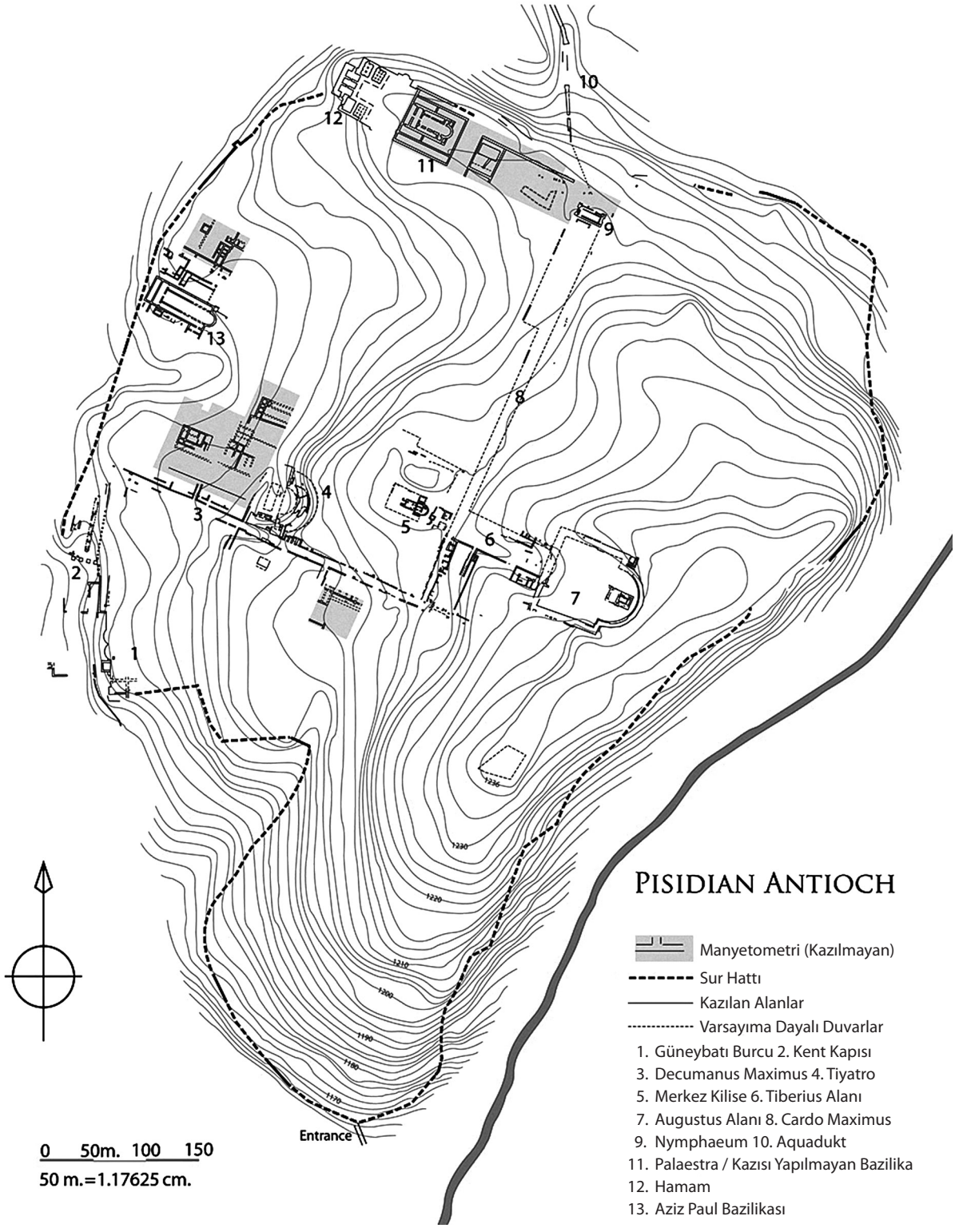
4 Antiokheia kenti sikkeleri ile ilgili A. Krzyzanowska, J. Nollé, B. M. Levick ve J. G. Milne tarafından yayınlar yapılmıştır. Doç. Dr. Z. D. Gökalp doktora tezi kapsamında Isparta Müzesi'ndeki sikkeler ile birlikte Yalvaç Müzesi Bizans sikkeleri üzerinde çalışmış ve daha sonra da Yalvaç Müzesi Bizans sikkelerini bir kitap halinde yayımlamıştır. E. Akış ve M. Aktaş tarafından da kent ve koloni sikkeleri ile ilgili yüksek lisans tezleri yapılmıştır. Ayrıca, halen Prof. Dr. O. Tekin başkanlığında bir ekip tarafından Yalvaç Müzesi, Doç. Dr. A. T. Tek tarafından Isparta Müzesi ve Arş. Gör. H. Köker ve Arş. Gör. E. Ünal tarafından ise Burdur Müzesi sikke koleksiyonları üzerinde yapılan çalışmalar devam etmektedir. 2008-2012 yılları arasında Prof. Dr. M. Özhanlı başkanlığındaki kazılarda ele geçen sikkeler üzerinde, tarafımdan 2012 yılı kazı sezonu itibariyle çalışmalar başlatılmıştır.

Har. 1 (Demirer 2002)

Dönem →	Grek Otonom	Roma Eyalet	Roma İmparatorluk	Geç Roma	Bizans	?	Tanımlanamayan	Toplam
Çalışılan Alan ↓								
Decumanus Maximus		2		3				5
Cardo Maximus	3	16	8	181	256	8	125	597
Tiberius Alanı		1		15			9	25
St. Paul Kilisesi		1		3				4
Nymphaion		2		11	16	1	2	32
Hamam	1			7			3	11
Kuzey Kilise				14	1		1	16
Bouleuterion			1	5	1	1		8
Tiyatro		1		1	1			3
Yüzey			1	3	1		1	6
Toplam	**4**	**23**	**10**	**243**	**276**	**10**	**141**	**707**

Tab. 1 2008-2012 yılları arasında Antiokheia antik kenti kazısı sikkelerinin ele geçtikleri alanlara ve dönemlerine göre dağılımı

Plan 1 Kent planı (http://www.lsa.umich.edu/kelsey/antioch/A2/antiochplan)

Grek ve Roma Kent Sikkeleri

Kentin M.Ö. 2. ve 1. yy.'a tarihlendirilen Grek otonom darplarından sadece dört adet sikke ele geçmiştir. Birinin ön yüzünde Men ve arka yüzünde boğa tasviri, diğer üçünün ön yüzünde kanatları açık kartal ve arka yüzünde yıldız tasviri yer alır[5]. Söz konusu sikkelerin ağırlıkları 1,26 ve 5,05 g., çapları ise 12,06 ve 22,2 mm. arasındadır.

Anadolu'daki Roma koloni kentlerine bir nevi başkentlik yapmış olan Pisidia Bölgesi'ndeki Antiokheia kentine, yaklaşık olarak M.Ö. 25 yılında Roma İmparatoru Augustus tarafından koloni kenti statüsü verilmiştir[6]. Bu döneme kadar ön plana çıkmayan kente koloni statüsü verilmesi ile birlikte V. ve VII. lejyonlarda bulunan Romalı emekli askerler yerleştirilmiştir. İmparator Septimius Severus tarafından Antiokheia kentine verilen *Socia Romanorum* unvanı dönemin kent sikkeleri üzerinde *SR* şeklinde monogram olarak karşımıza çıkmaktadır[7]. Bu terim Antiokheia Birliği'nin statüsünü bağımsız bir şehir olarak göstermektedir. Pisidia'daki Antiokheia kentinin koloni sikkeleri İmparator Gallienus döneminde yoğun bir şekilde darp edilmiştir. Fakat İmparator Claudius Gothicus ile koloni sikkelerinin darp edilmesi kesintiye uğramıştır[8].

2008-2012 yılları arasında yapılan çalışmalarda 15 adet kentin koloni sikkesi ele geçmiştir. Bu sikkelerin arka yüzlerinde genellikle iki lejyon standardı ve ortada *vexillium* yer almaktadır. Tespit edilen diğer tipler; horoz, Genius ve karşılıklı iki bereket boynuzudur[9]. Koloni kentlerinde sıklıkla görülen çift süren *diriumviri* tipli sikkelere ise şu ana kadar rastlanmamıştır.

Antiokheia darpları dışında ayriyeten dördü kontrmarklı sekiz adet Roma eyalet sikkesi ele geçmiştir. Men büstü taşıyan yuvarlak kontrmark Antiokheia'ya ait bir eyalet darbı üzerinde yer almaktadır. Diğer kontrmarklı sikkeler ise henüz teşhis edilememiştir.

Roma İmparatorluk Sikkeleri

2008-2012 yılları arasında kentte yapılan çalışmalarda ele geçen ve hepsi bronz olan Roma İmparatorluk sikkeleri İmparator Tiberius'tan (M.S. 14-37) Zeno'ya (M.S. 474-491) kadar olan dönemin örneklerinden oluşmaktadır. 10 sikke M.S. 1. yy.'dan 3. yy. sonuna kadar olan döneme, 243 sikke ise M.S. 286-491 yılları arasına tarihlenmektedir. Özellikle II. Constantius, I. Theodosius, Arcadius, Honorius ve II. Theodosius dönemlerinde darp edilen sikkeler yüksek bir orana sahiptir. II. Constantius dönemine tarihlendirilen sikkelerin arka yüzünde, sıklıkla ayakta iki asker ve aralarında iki ya da tek lejyon standardı görülmektedir. Constantinus hanedanı döneminin sevilen ve yoğun kullanılan 'Yere Düşen Atlı' tipi, Antiokheia kentinde ele geçen Geç Roma sikkeleri içerisinde oldukça azdır. I. Theodosius, Arcadius ve Honorius için doğu darphaneleri tarafından darp edilen sikkelerin arka yüzünde tasvir edilen, sol elinde globus ve sağ elinde standart tutan imparator tipi, kentte tespit edilen Geç Roma sikkeleri içerisinde yüksek bir orana sahiptir. 2012 kazı sezonunda Tiberius Alanı'nda yapılan çalışmada toplam 25 adet sikke ele geçmiştir. Bu 25 sikkeden 19'u toplu buluntu olup içlerinden 13'ü tanımlanabilmiştir. Söz konusu sikkeler M.S. 450-491 yılları arasında basılmış monogramlı sikkelerdir.

---

5 SNG Turkey 6.

6 Antiokheia kenti koloni tarihi için bk.: Calder 1912, 78-109; Anderson 1913, 267-300; Ramsay 1916, 83-134; Ramsay 1918, 107-145; Ramsay 1924, 172-205; Milne 1947, 1; Levick 1966, 47-59; Levick 1967, 130-144; FITA, 238, 249-251; Krzyzanowska 1970; Mitchell – Waelkens 1998; Özsait 1999, 123-132.

7 Şahin 2005, 426-427; Franke 2007, 40.

8 Milne 1947, 1.

9 İki lejyon standardı ve *vexillium* tipinden 4, Genius tipinden 2, diğer tiplerden ise birer adet tespit edilmiştir. Antiokheia koloni sikkeleri için bk.: Krzyzanowska 1970.

M.S. 276-423 yılları arasına tarihlendirilen 247 sikkeden 79 adedinin darphanesi okunabilmektedir. Antiokheia'da bulunan sikkelerin büyük çoğunluğunun doğu darphaneleri tarafından basılmış olduğu anlaşılmaktadır. Sikkesi en çok bulunan darphane Antiochia'dır ve onu Constantinopolis ile Cyzicus darphaneleri takip etmektedir (Tab. 2).

Darphane → / İmparator ↓	Siscia	Heraclea	Cosntantinopolis	Nicomedia	Cyzicus	Antiochia	Alexandria	Toplam
Probus	2							2
Maximianus					2			2
I. Constantinus				1			1	2
I. Licinius		3			1	1		5
II. Constantinus			4			3		7
Constans		1			1			2
II. Constantius		1	2	1	5	1		10
II. Iulianus						1	1	2
I. Valentinianus			1					1
Valens			2			1		3
Gratianus		1						1
II. Valentinianus			2	2		1		5
I. Theodosius		1	5	2	2	10		20
Aelia Flaccilla			1					1
Arcadius	1				1	5		7
Honorius			1	1	3	1		6
II. Theodosius			1		1	1		3
Toplam	**3**	**7**	**19**	**7**	**16**	**25**	**2**	**79**

Tab. 2 Darphanesi okunabilen Geç Roma sikkelerinin imparatorlara ve darphanelere göre dağılımı

Bizans Sikkeleri

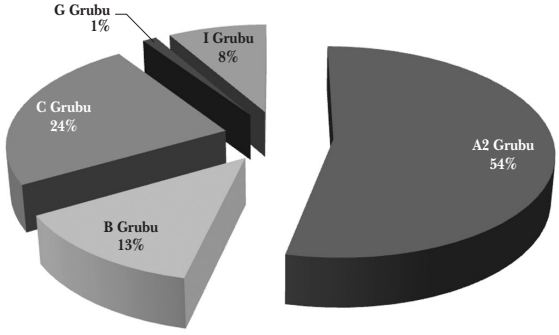
Kentte yapılan çalışmalarda ele geçen ve en yüksek orana sahip olan Bizans sikkeleri M.S. 491-668 ve 963-1078 yılları arasına tarihlendirilmektedir. Tab. 3'de M.S. 491-668 yılları arasına tarihlendirilen sikkelerin imparatorlara, darphanelere ve birimlere göre dağılımında Constantinopolis darbı 40 birimlik Follis'lerin çoğunlukta oldukları görülmektedir. Diğer birimlerdeki sikkeler ise bütün içerisinde daha düşük bir orana sahiptir ve 40 birimlik sikkelere göre daha kötü durumdadırlar. Tespit edilen 20, 10 ve 5 birimlik sikkelerin çoğunluğunun ön yüzü okunamamaktadır.

I. Ioannes Tzimiskes döneminde darp edilmeye başlanan ve A2 grubu olarak sınıflandırılan anonim follisler, kentte yapılan çalışmalarda ele geçen tüm anonim follisler içerisinde en yüksek orana sahip olanlardır[10]. A2 grubu ile aynı ön ve arka yüz tipine sahip olan, sadece arka yüzünde üstte ve altta motifsiz tasvir edilen A1 grubundan tespit edilmemiştir. B, C, G ve I Grubu olarak sınıflandırılan anonim follislerden 39 adet tespit edilmiştir. Anonim follislerden sonra

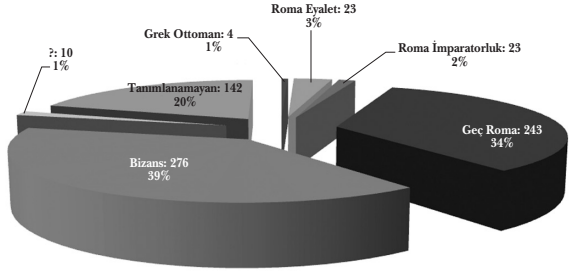
[10] A2 olarak sınıflandırılan anonim follislerden 45 adet tespit edilmiştir.

Darphane →	Constantinopolis				Thessalonika	Cyzicus	Nicomedia		Antiochia
Birimler →	40	20	10	5	20	40	40	10	40
İmparator ↓									
I. Anastasius	1								
I. Iustinus									
Iustinianus	7	1				2	1	1	
II. Iustinus	6			4	2		3		1
II. Tiberius		1		1					
Mauricius Tiberius	9					2	1		2
Focas	6	3					3		1
Heraclius	38	8					1		
II. Constans	22								
???	6		2					1	1
Toplam	**95**	**13**	**2**	**5**	**2**	**4**	**9**	**11**	**5**

Tab. 3 Darphanesi teşhis edilen Bizans sikkelerinin imparatorlara, darphanelerine ve birimlerine göre dağılımı

Grafik 1 Kentte yapılan çalışmalarda ele geçen anonim follislerin DOC tarafından yapılan gruplamaya göre yüzdelik olarak dağılım oranları

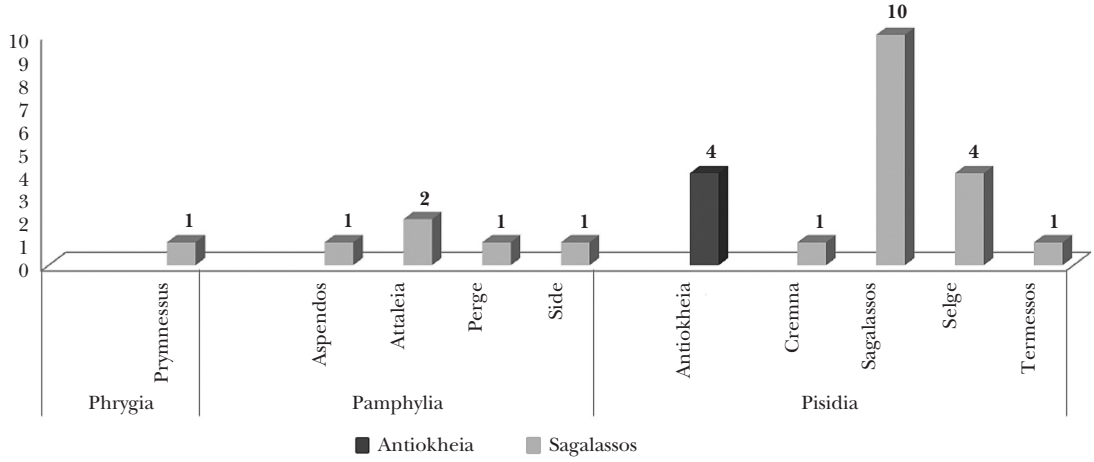
Grafik 2 Kentte 2008-2012 yılları arasında yapılan çalışmalarda ele geçen sikkelerin dönemlere göre dağılım oranları

darp edilmeye başlayan X. Konstantinos, IV. Romanos ve VII. Mikhael dönemine tarihlendirilen sikkelerden toplam 18 adet ele geçmiştir.

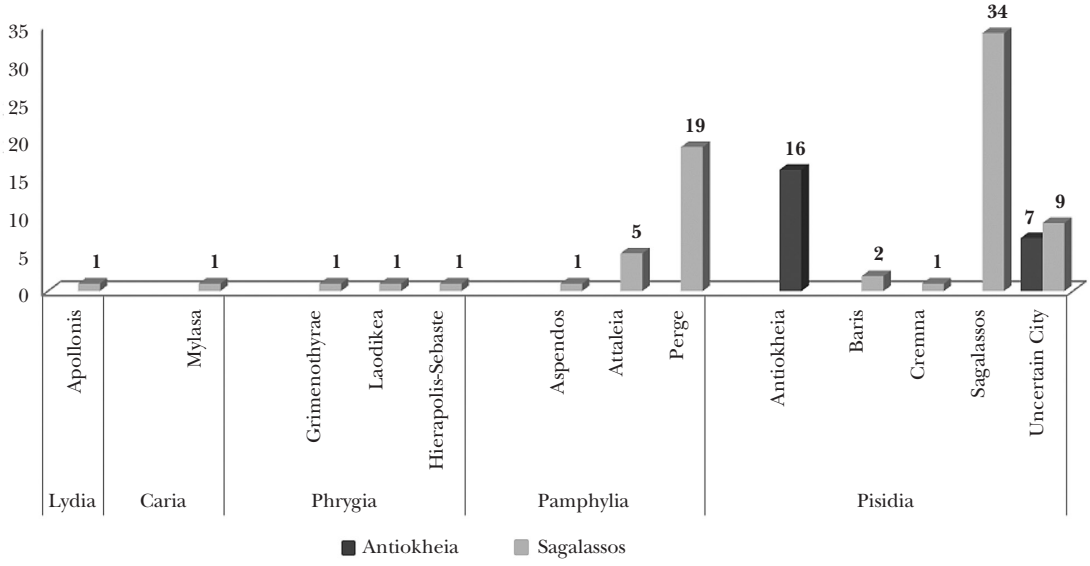
2008-2012 yılları arasında Pisidia'daki Antiokheia kentinde yapılan çalışmalarda ele geçen 707 adet sikkenin dönemlerine göre yüzdelik olarak dağılım oranları Grafik 2'de verilmiştir.

Pisidia Bölgesi'nde kazısı düzenli olarak yapılan Antiokheia ve Sagalassos'ta bulunan sikkelerin[11] karşılaştırılması bölgenin antik çağlardaki sosyo-ekonomik ve sosyo-politik yapısını daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Antiokheia kazısında, M.Ö. 2. ve 1. yy.'a tarihlendirilen Grek otonom sikkelerinden dört adet kentin kendi sikkesi tespit edilmiştir. Fakat Pisidia Bölgesi'ndeki ya da diğer bölgelerdeki kentlerin sikke darplarından tespit edilmemiştir. Sagalassos kazısı sikke buluntularında ise 10 adet kentin Grek otonom darpları ile birlikte bölgedeki ve diğer bölgelerdeki kentlerin Grek otonom sikke darplarından da 12 adet tespit edilmiştir.

11 Grafik 3'deki Sagalassos kazısı sikkeleri ile ilgili bilgiler, kazı bantlarında yayımlanan sikke kataloglarından alınmıştır. Bk.: Sagalassos kazısı sikkeleri için bk.: Scheers 1990-1991; Scheers 1992; Scheers 1993; Scheers 1994-1995; Scheers 1996-1997.

Grafik 3 Antiokheia Kazısı ve Sagalassos Kazısı'nda ele geçen Grek otonom sikkeler

Grafik 4 Antiokheia kazısı ve Sagalassos kazısında ele geçen Roma Eyalet sikkeleri[12]

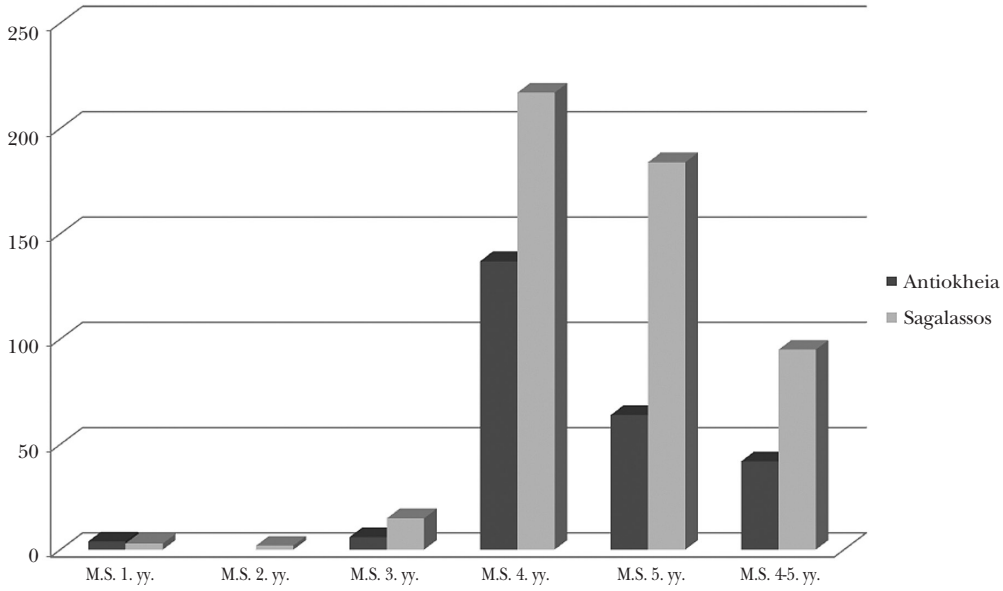
Antiokheia kazısı ve Sagalassos kazısında ele geçen Roma Eyalet sikkeleri karşılaştırılmıştır. Grafik 4'de yapılan karşılaştırmaya göre Sagalassos kazısında ele geçen Roma eyalet sikkelerinde kentin kendi sikke darpları ve Pamphylia Bölgesi'ndeki Perge kenti sikke darpları yoğunluk göstermektedir. Antiokheia Kazısı'nda ele geçen ve teşhis edilen Roma Eyalet sikkelerinde ise kentin kendi darpları tespit edilmiştir.

2008-2012 yılları arasında Antiokheia kazısında ve Sagalassos kazısında ele geçen Roma İmparatorluk sikkelerinin dönemlere göre dağılım oranları karşılaştırılmıştır. Bölgede kazısı yapılan iki kentin sikkeleri karşılaştırıldığında M.S. 337-423 yılları arasına tarihlendirilen sikkeler yoğunluk göstermektedir[13].

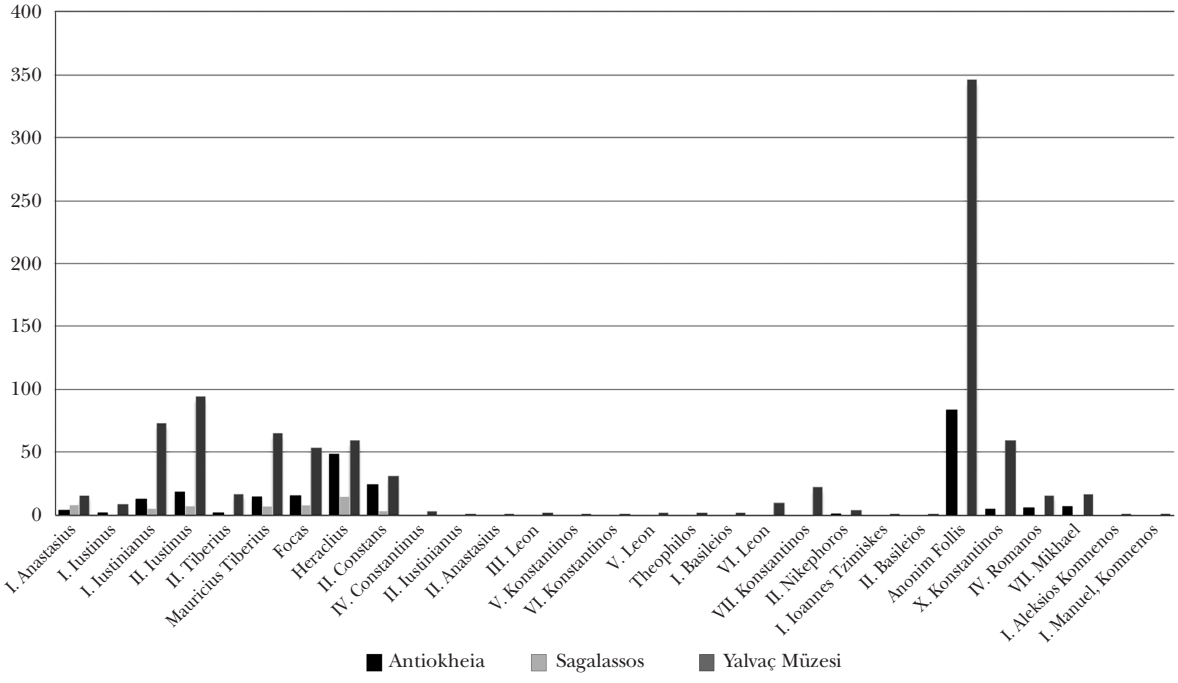
---

12 Sagalassos Kazısı Roma Eyalet sikkeleri ile ilgili bilgiler, kazı bantlarında yayınlanan sikke kataloglarından alınmıştır. Bk.: Scheers 1990-1991; Scheers 1992; Scheers 1993; Scheers 1994-1995; Scheers 1996-1997.

13 Sagalassos Kazısı Roma İmparatorluk ve Geç Roma sikkeleri ile ilgili bilgiler, kazı bantlarında yayınlanan sikke kataloglarından alınmıştır. Bk.: Scheers 1990-1991; Scheers 1992; Scheers 1993; Scheers 1994-1995; Scheers 1996-1997.

Grafik 5 Antiokheia kazısı ve Sagalassos kazısında ele geçen Roma İmparatorluk sikkelerinin dönemlere göre dağılımı

Grafik 6 Antiokheia ve Sagalassos kazılarında ele geçen ve Yalvaç Müzesi Bizans sikkelerinin İmparatorlara göre dağılımı

2008-2012 yılları arasında Antiokheia kazısı ve Sagalassos kazısında ele geçen Bizans sikkeleri ve Doç. Dr. Z. Demirel Gökalp tarafından yayınlanan Yalvaç Müzesi Bizans sikkeleri karşılaştırılmıştır. Grafik 6'daki sikkelerin dağılım oranları, Erken Bizans Dönemi'ndeki ekonomik ve siyasal hareketliliği, M.S. 641 yılı sonrası başlayan Orta Bizans dönemindeki ekonomik krizi ve sonrasında 10. yy. sonundan itibaren 11. yy.'daki canlanmayı açıkça göstermektedir.

Kentte 2008-2012 yılları arasında yapılan çalışmalarda ele geçen sikkelerin dönemlerine göre dağılımında, Geç Roma, Bizans M.S. 6.-7. ve 10.-11. yy.'a tarihlendirilen sikkeler yoğunluk göstermektedir. Bizans Karanlık Çağı olarak da adlandırılan M.S. 8. ve 9. yy. sonrasına tarihlendirilen sikkeler Anadolu genelinde olduğu gibi Antiokheia kazısında da ele geçmemiştir. 2008-2012 yılları arasında ele geçen sikke buluntularına dayanarak, kentte tarihsel sürecin, M.Ö. 2. ve 1. yy.'dan M.S. 7. yy. sonuna kadar kesintisiz devam ettiği, 8. yy.'dan 10. yy.'a kadar bir boşluk olduğu ve 10. yy.'ın ikinci yarısından 11. yy. sonuna kadar tekrar devam ettiği görülmektedir.

Bölgenin antik çağlardaki sosyo-ekonomik ve sosyo-politik yapısının daha iyi anlaşılması ve yorumlanması için, Antiokheia kazısında ele geçen sikkelerin öncelikli olarak Pisidia Bölgesi'nde Antiokheia'nın güney batısında yer alan Sagalassos kentindeki kazılarda ele geçen sikke buluntuları ile Yalvaç Müzesi Bizans sikkeleri ile karşılaştırılmıştır. Yapılan bu çalışma bir ön çalışma niteliğinde olduğundan bundan sonraki süreçte Antiokheia sikkeleri ile Pisidia Bölgesi çevresindeki diğer bölgelerdeki kentlerin sikke verileri birlikte değerlendirilecek, istatistiksel olarak ele alınarak kıyaslanacaktır.

Kısaltmalar ve Kaynakça

Calder 1912 W. M. Calder, ''Colonia Caesareia Antiocheia'', JRS II, 1912, 78-109.

Demirer 2002 Ü. Demirer, Pisidian Antioch, St. Paul Sanctuary of Men (2002).

FITA M. Grant, From Imperium To Auctoritas, Cilt XVII (1969).

Franke 2007 P. R. Franke, Roma Döneminde Küçükasya. N. Baydur – B. T. Baydur (çev.) (2007).

Gökalp 2009 Z. D. Gökalp, Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri (2009).

Gökalp 2007 Z. D. Gökalp, Yalvaç ve Isparta Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Bizans Sikkeleri (Anadolu Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi 2007).

Krzyzanowska 1970 A. Krzyzanowska, Monnaies Coloniales d'Antioche de Pisidie (1970).

Levick 1966 B. M. Levick, "The Coinage of Pisidian Antioch in the 3rd Century A.D.", NC[7] 6, 1966, 47-59.

Levick 1967 B. M. Levick, Roman Colonies in Southern Asia Minor, (1967).

Milne 1947 J. G. Milne ''The Coinage of Antioch in Pisidia after A.D. 250'', NC ser. IV vol. VII, 1947, 1-97.

Mitchell – Waelkens 1998 S. Mitchell – M. Waelkens, Pisidian Antioch the Site and its Monuments (1998).

Nollé 1995 J. Nollé, "Colonia Und Socia Der Römer", Ein neuer Vorschlag zur Auflösung der Buschtaben 'SR' auf den Münzen von Antiocheia bei Pisidian, Rom und der Griechische Osten (1995) 350-370.

Ramsay 1916 W. M. Ramsay, "Colonia Caesarea (Pisidian Antioch) in the Augustan Age", JRS 6, 1916, 83-134.

Ramsay 1918 W. M. Ramsay, "Studies in the Roman Province Galatia: II. Dedications at the Sanctuary of Colonia Caesarea", JRS 8, 1918, 107-145.

Ramsay 1924 W. M. Ramsay, "Studies in the Roman Province Galatia: VI. - Some Inscriptions of Colonia Caesarea Antiochea", JRS 24, 1924, 172-205.

Özhanlı 2009 M. Özhanlı, "Pisidia Antiokheiası Kazıları 2008", Anmed 7, 2009, 70-74.

Özsait 1999 M. Özsait, "Küçük Asya'da Roma Kolonileri", bk.: N. Başgelen v.d. (ed.), Zafer Taşlıklıoğlu Armağanı Anadolu ve Trakya Çalışmaları vol. I (1999) 123-132.

Şahin 2005 M. Şahin, "Pisidia Antiocheiası'ndan Yayınlanmamış Bir Mark Aurel Portresi", bk.: M. Şahin – İ. H. Mert (ed.), Ramazan Özgan'a Armağan (2005) 421-431.

Scheers 1990-1991 S. Scheers, "Catalogue of the Coins Found during the Years 1990 and 1991", Sagalassos I, First General Report on the Survey (1986-1989) and Excavations (1990-1991) 197-205.

Scheers 1992 S. Scheers, "Catalogue of the Coins Found in 1992", Sagalassos II, Report On the Third Excavation Campaign of 1992, 249-260.

Scheers 1993 S. Scheers, "Catalogue of the Coins Found in 1993", Sagalassos III, Report On the Fourth Excavation Campaign of 1993, 307-323.

Scheers 1994-1995 S. Scheers, "Coins Found during 1994 and 1995", Sagalassos IV, Report on the Survey and Excavations Campaigns of 1994-1995, 315-350.

Scheers 1996-1997 S. Scheers, "Coins Found during 1996 and 1997", Sagalassos V, Report on the Survey and Excavations Campaigns of 1996 and 1997, 509-549.

SNG Turkey 6 H. Köker, Sylloge Nummorum Graecorum Turkey 6 - Burdur Museum Volume 1, Pisidia - Part 1 Adada-Prostanna (2011).